

Radicale vernieuwing zorg

Ondersteund door

Van incidentele naar structurele ondersteuning van burgerinitiatieven

Geplaatst op 28 september 2023

De afname van sociale voorzieningen was reden voor Marja Heijnen en Sandra Dijksterhuis om te besluiten: we gaan zelf voorzieningen realiseren. Hun burgerinitiatief 'De Holm' in Den Andel draagt er nu aan bij dat het dorp leefbaar blijft en dat mensen er gelukkig kunnen wonen. Het initiatief biedt oplossingen voor uitdagingen waar buurten in heel het land mee te maken hebben. Maar tijdens onze derde Meet-up bij De Holm staat ook de vraag centraal: hoe

bestendigen we zorgzame gemeenschappen als die rondom De Holm?

Den Andel is een Gronings dorp met 500 inwoners, vlak onder de Waddenzee. Toen zeven jaar geleden de enige school in het dorp ging sluiten, zou daarmee één van de harten van het dorp verdwijnen: deze ontmoetings- en verbindingsplek voor kinderen en ouders. Kinderen zouden naar verschillende scholen buiten het dorp gaan, daar vriendjes, vriendinnetjes krijgen en activiteiten ondernemen. Ten koste van de sociale gemeenschap in hun eigen dorp. Marja Heijnen en Sandra Dijksterhuis startten 'De Holm' (hun burgerinitiatief voor wonen, zorgen en leren) in eerste instantie om de school te behouden.

Lokale gemeenschapszin

Intussen is er geen school meer in het voormalige schoolgebouw. Ontmoeten, verbinden, leren en ontwikkelen staan wel centraal in De Holm. Het burgerinitiatief dat het schoolgebouw heeft overgenomen, is uitgegroeid tot een broedplaats voor jong en oud en wordt bezocht door mensen uit Den Andel, maar ook uit de bredere regio. Dorpsbewoners runnen er met elkaar een winkeltje 'H'Andel', vol vintage, curiosa, antiek, boeken, kleding en cadeaus. Je kunt in het voormalig schoolgebouw ook ruimtes huren en er worden allerlei activiteiten en workshops georganiseerd. Mede op initiatief van bezoekers en veelal met

lokale partners, producten, materialen, kennis en ambachten.

Zo worden ook de lokale en regionale economie ondersteund – en daarmee de sociale basis. Want menskracht, talent en geld vloeien weg naar andere dorpen, grote steden en bedrijven die geen lokale wortels en verbinding hebben. Zo wordt het steeds moeilijker om een levendige, bedrijvige en sociale gemeenschap te vormen in het dorp. Terwijl dat laatste juist hét ingrediënt is voor zorgzame gemeenschappen, waar mensen nu naar op zoek zijn. Door lokale initiatieven te ontwikkelen en verbinden, investeert De Holm in de lokale gezamenlijkezin. Zodat je in de plek waar je woont, dingen kunt doen die er voor jou toe doen. Zonder dat je daarvoor kilometers buiten je gemeenschap hoeft te reizen.

Lees verder onder de foto

Trees van Leijenhorst (midden) in de Thuiskamer, met op de achtergrond de Thuiskeuken

Persoonlijke vragen

De Thuiskamer en de Thuiskeuken nemen een centrale plek in bij De Holm en vormen een plek waar iedereen laagdrempelig aan kan schuiven. Onder het genot van een hapje of drankje kun je in gesprek met buurtgenoten. Naast catering kun je er ook elke week betaalbaar een emmer soep bestellen.

Marja Heijnen geeft een voorbeeld van waar de sociale verbindingen die er ontstaan zoal toe kunnen leiden: “Iemand uit het dorp was gevallen en had een heup gebroken. De volgende ochtend kwamen er vijf mensen binnen om te vragen: hoe is het met haar, wat kan ik doen?” Sandra Dijksterhuis: “En dan wordt er een paadje aangelegd naar haar huis, gaan er mensen bij haar op bezoek en die zorgen voor haar. Omdat ze elkaar echt hebben leren kennen in De Holm.”

Mensen kunnen in de Thuiskamer ook terecht met een persoonlijke vraag over bijvoorbeeld een tuinklus die gedaan moet worden, financiën, opvoeding, mantelzorg of iets anders dat voor hen belangrijk is. De coördinator van de Thuiskamer kan desgewenst doorverwijzen naar mensen of organisaties die verder kunnen helpen. Mensen zijn vaak bereid elkaar te helpen, maar sinds kort zijn ook wijkverpleegkundigen wekelijks in De Holm te vinden. Mensen (onder wie ook ervaringsdeskundigen) en organisaties komen dus ook naar De Holm, ook om iets te vertellen. Zo vertelt een uitvaartondernemer bijvoorbeeld vaker over afscheid en uitvaarten.

De huisarts is onlangs ook uitgenodigd en mensen kunnen geholpen worden bij aanvragen voor (Wmo-)hulp via de gemeente. Doel van De Holm is om meer activiteiten en voorzieningen te realiseren, om te zorgen dat formele en informele zorg en aandacht goed op elkaar worden afgestemd. Activiteiten en projecten opgezet door vrijwilligers van De Holm zijn er allemaal op gericht het dorp levendig en ‘positief gezond’ te houden.

Eind 2022 vertellen de initiatiefnemers van De Holm tijdens de Week van de Radicale vernieuwing over de kracht van De Holm.

Marja Heijnen: “Heel vaak worden mensen in een categorie, doelgroep, hokje gestopt. Dat hoeft bij ons niet. Wat we wel willen, is mensen verder helpen in hun ontwikkeling. We noemen onszelf broedplaats voor werken, leren en zorgen. Maar het is het hele dorp dat dat doet.”

Het dorp ondersteunen

Behalve dat mensen er anderen leren kennen, saamhorigheid vinden en geholpen worden met hulpvragen, draagt het burgerinitiatief er dus ook aan bij dat mensen minder hulpvragen hoeven krijgen. Tijdens de Meet-up 15 september, vertelt Trees van Leijenhorst over het belang van een plek als De Holm: "Dat ik eruit kan en me nuttig maak, het samen zijn met andere mensen. Je komt hier binnen en krijgt gewoon een warme deken om je heen. Als De Holm er niet meer zou zijn, dan zou ik binnen de kortste keren hartstikke ziek zijn. Dan pieker ik me suf. In coronatijd heb ik het bijvoorbeeld heel moeilijk gehad. Ik doe de administratie van De Holm tegenwoordig, maar als ik dat dan niet kan of mag: vreselijk. Echt belangrijk dat er zo'n laagdrempelige plek als De Holm is op loopafstand."

Met de activiteiten in het nieuwe klushuis '[De Maakplaats](#)' bieden de vrijwilligers van De Holm jongeren die het moeilijk hebben ook een beschermde plek. Bijvoorbeeld jongeren die minder makkelijk meekomen op school of in de samenleving. In een veilige en respectvolle omgeving kunnen ze werken aan hun talent of passie – of die ontdekken. Dit voorkomt ook dat de jongeren verder uitvallen.

Voortbestaan

Marja Heijnen: "Als wij bij de gemeente komen horen we: hartstikke mooi wat De Holm doet. Maar als je dan verder steun vraagt, komen ze er niet uit. Dan is het bijvoorbeeld de vraag: horen we bij het sociaal domein, of gaat het over wonen? Uiteindelijk helpt niemand je meer, het past niet in hun categorieën en denkbeelden." Sandra Dijksterhuis vult aan: "We hebben steeds aan de gemeente aangeboden om samen het plan voor De Holm te bedenken en te kijken hoe we dit ook financieel kunnen gaan redden. Wij doen al zes jaar alles vrijwillig, dat is niet duurzaam. Als wij straks omvallen of stoppen, vermoed ik dat er geen mensen zijn die dit vrijwillig veertig uur in de week willen gaan doen."

Lees verder onder de foto

Ina Roelfsema (tweede van links)

Ina Roelfsema, programmamanager transformatie sociaal domein bij gemeente Het Hogeland (waar Den Andel onder valt) is ook bij de Meet-up. “Wat ik belangrijk vind is dat er heel veel wil gebeuren vanuit de inwoners zelf. Waar ik steeds naar op zoek ben is: hoe verbinden we ons als gemeente met dit soort initiatieven. Want het is niet de bedoeling dat wij dat gaan overnemen of over gaan doen. Hoe kunnen we dit als gemeente faciliteren? Dat is een vraag die ik mezelf stel en ook binnen de gemeente op de agenda wil krijgen. Wat is dan onze rol daarin en hoe gaan wij dat dan doen? Want we zijn bureaucratisch georganiseerd met onze systemen, onze financiering, onze verantwoording, een college en een gemeenteraad. We zijn in dat opzicht geen bedrijf dat heel snel kan handelen. Ik merk dat er veel bevlogen ambtenaren zijn die ook van betekenis willen zijn, niet alleen voor inwoners en inwonersinitiatieven maar ook binnen onze organisaties. Die willen laten zien: het kan wél anders. En het kan niet alleen anders, het moet anders. Maar daar is nog het nodige in te doen.”

Roelfsema vervolgt: “Met de transformatie van het sociaal domein beoog je verandering. Dus je wilt anders gaan werken voor de inwoner. Daar is de gemeente voor. Onze transformatie is dat we de inwoner echt centraal stellen in ons werk. Dat is heel gemakkelijk gezegd en is iedereen het mee eens. Maar wat het werkelijk betekent om echt te luisteren naar inwoners en dat te verankeren in je werkprocessen, houding en gedrag, daar gaat een hele wereld achter schuil. Dat realiseerde ik me eerst ook niet.”

Ernst Ottens aan het woord

Ernst Ottens (programmadirecteur arbeidsmarktregio en vakland bij gemeente Het Hogeland): “De gemeente, de overheid is nog niet zo ver dat ze gaat faciliteren. Die zit nog altijd op regie, als het maar aan de regels voldoet en als we maar elke euro verantwoord hebben en het vinkje hebben gezet, dan is het goed. Wat zou het mooi zijn als dit niet als een project wordt gezien maar als een algemene voorziening, die in het kader van welvaart en leefbaarheid nodig is. En dat de gemeente besluit: we gaan deze voorziening financieren voor Den Andel, structureel. In dit gebied komt echt heel veel geld beschikbaar, ook via langdurige fondsen zoals het Nationaal Programma Groningen (tien jaar) en binnenkort een sociale agenda voor dertig jaar. Kunnen we het daar niet onderbrengen? Als we daar ook het onderwijs bij betrekken, kan de rest van Nederland profiteren van wat wij hier aan het doen zijn.”

Olifant in de kamer

Jan Smelik (coördinator [Nederland Zorgt Voor Elkaar](#) en oprichter [Austerlitz Zorgt](#)): “Ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat structureel geld belangrijk is. Maar de olifant in de kamer is natuurlijk: het structurele geld gaat nu naar de formele partijen, er is hier gewoon een welzijnsorganisatie. Toen wij in Austerlitz begonnen, zeiden we tegen de gemeente: wij nemen het welzijnswerk voor de ouderen in het dorp over, dus geef ons maar het budget voor Austerlitz (twee procent van het totaalbudget). De wethouder begon meteen te lachen want dat geld was natuurlijk voor de welzijnsorganisatie. Dat is wel de kern van het probleem. Wat er nu gebeurt is dat onze dorpsondersteuner structureel geld van de gemeente krijgt, bovenop wat er naar de welzijnsorganisatie gaat. Dat kan Zeist doen, omdat wij maar twee procent zijn. Maar als er tien andere wijken in de gemeente Zeist ook dit soort dingen gaan doen, gaat de gemeente natuurlijk zeggen: tien keer dat bedrag dat doen we niet. Dan moeten ze de welzijnsorganisatie korten, maar daar hebben ze contracten mee en dat moet aanbesteed worden.” Tijdens onze eerdere Meet-ups is al vaker aangegeven dat het systeem van aanbesteden het systeem/gevestigde partijen in de hand

werkt ten koste van burgerinitiatieven – zoals in Rotterdam.

Smelik vertelt verder: “Dus we moeten van wat er gebeurt op plekken als De Holm het nieuwe normaal maken. Maar dat betekent ook dat we geld op een andere manier moeten gaan distribueren.”

Burgerinitiatieven als De Holm nemen taken van de overheid over, terwijl op allerlei manieren hun voortbestaan in de knel komt door hoe dingen nu georganiseerd zijn.

Lees verder onder de foto

‘Regie overgeven aan de gemeenschap’

Marthijn Laterveer, coördinator LOC Waardevolle zorg (initiatiefnemer van de Meet-ups): “Het klinkt haast als een vanzelfsprekendheid dat de gemeente beslist wat er door een burgerinitiatief uitgegeven mag worden. Maar waarom mag je als dorpsgemeenschap niet zelf beslissen of je een welzijnsstichting inhuurt, of het zelf doet? Wie beslist er eigenlijk in dit land? Is het geld van de gemeente en landelijke overheid, of geld dat we met elkaar verdienen?” Inwoners zouden de opdrachtgever moeten zijn, klinkt het in de zaal. Overall staat in programma’s van gemeentebestuurders dat de burger centraal moet staan, maar wat het vraagt is lef binnen gemeenten. Lef om tegen de raad en het college te zeggen: ik ga het fundamenteel anders doen.

De programmamanager transformatie sociaal domein vult aan: “De transformatie brengt ook een andere manier van financiering mee. Ons programma transformatie sociaal domein is ook een stip op de horizon voor de lange termijn (2030). We hebben daar ideeën bij, maar er is niet op voorhand vastgelegd wat we daarvoor gaan doen – dus er is ruimte om dat te ontwikkelen en met elkaar te ontdekken. We hebben vier miljoen om dat voor elkaar te krijgen, een substantieel budget. Dus de gemeente wil ook wel. Maar al werkend kom je ook in de gedachten van het systeem. Als je echt doorvraagt: wat betekent het om burgers centraal te stellen en ga je dat ook doorvertalen naar jouw rol, dus dat je een stuk van je macht, invloed of regie overgeeft aan de gemeenschappen? Dan zeggen veel mensen: nee, dat bedoel ik niet. Om dat te veranderen vergt ontzettend veel tijd en energie, bevlogenheid, ideeën en leren varen op wat er al is in de samenleving.”

Marthijn Laterveer: “En we moeten dit steeds bij alle betrokkenen onder de aandacht brengen, zodat de olievlek kan groeien en het wel mogelijk wordt!”

Vervolg

- 8 november is dan ook de [volgende Meet-up bij Austerlitz Zorgt!](#) Ook weer met een rondleiding bij dat initiatief.
- 24, 25, 26 november: [Werkconferentie ‘Het onderste Boven’](#) van Nederland Zorgt Voor Elkaar. Dertig burgerinitiatieven uit het noorden presenteren zich met als doel: het bij elkaar brengen van de nieuwe structuur die door burgerinitiatieven/via burgerparticipatie opgebouwd wordt, met alle overheden en andere partijen.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Betrekken directe omgeving](#)

Trefwoorden: [Meet-ups](#) [Radicale vernieuwing](#)